

ДОКУМЕНТИ

Није више мислио. Не зна се да ли мртви могу да мисле. Склон сам да верујем да је немогуће да мртавац мисли. Усред села по имену Хатиба, а Хатиба је лепо име, Хатиба је лепо село са хладом и сунцем, са дрвећем, са девојчицама, каналима, пастирима и њиховим стадима, са мостовима, чепресима, близу мора са много малих бродица и вртовима тако богатим да личе на Америку, близу планине и пиринчаних поља и близу болнице Бригаде. Мртаваца нисам познавао, а ни директора болнице који ту лежи мртав. Нико га од нас није познавао, али изненада помислише да је наш аутомобил део поворке. Народ нас је поздрављао и били смо приморани да следимо погребну поворку као да смо почасни одбор за сахрану. Пошто до тог места још нису стигли авиони, а ни бомбе (надам се да неће ни стићи) сахрана лекара Бригаде и поред дубоке туге али без претеране патетике, и поред музике, достојанствености, у пет сати после подне кад борбе с биковима достижу свој врхунац, добила је заиста празничну боју, а било је и време да је поново осетим у Шпанији. Природно је било да помислим: он више не мисли. Ми мислимо уместо њега. Он није знао низашто друго осим за болницу. За рањенике. За мртавце. Када је пролазио истим путем који смо управо прешли говорио је о Немачкој, о Југославији. Одавно није разговарао са својим старим друговима. Дошао је као и сви да буде војник, а да није ни питао: Шта има овде? Шта се овде једе? Где су девојке? Журило му се. Желео је само да што пре почне да ради. Једино је наредио другу шоферу да заустави аутомобил да би посматрао један дражесни торањ, једну ретку птицу, да би послушно жубор потока, да помилује босонога и умазано дете. И ништа више. Обукао је лекарски мантил. Оперисао је. Увече, у музичкој сали, свирајући на клавиру присећао се соната које је научио пре 14 година. Тако је то било све док није дошао његов судњи час и док га нису донели у село умотаног у чаршав. На челу поворке је био мртавац коме је природно дато почасно место. Ковчег су на рукама носили његови другови. За њим је ишло неколико девојака са развијеном заставом на којој је руком извезено: ДРУГ, са украсом који сам раније видео на марами моје тетке Енрикетете. Ишли су затим чланови сеоског Комитета, па много народа чије је очи напајала околина, благо поподне, сам догађај који

је неуобичајен за село (чему би се млади лекар Бригаде сигурно насмејао). Потом су ишли војници сеоског гарнизона. Девојке са прозора су их тачно препознавале. Антонио. Мигел. Фернандо. Хуан. Естебан. Артуро. Ернесто. Карлос. Рафаел, Урбано. Мануел, Франсиско. Онај из Малаге. Хвалисавац. Енглец. Амадео. И тако редом све до 120.

На изласку из села изашао сам из аутомобила. Погребна кола су се приближила за неколико метара. Близу зида, где се народ окупио — а доле ниже текла је река — помиловао сам једну лепу девојчицу, „Има пуно маште“, шапнула ми је на уво њена бака. Посматрао сам девојчицу. Могу да устврдим да је у том часу са страхом и знатижељом гледала дефиле војника и сваки од њих ју је подсећао на неку птицу, рибу, животињу које је познавала. Први јој је личио на доконог голуба. Други, на белу јаребицу. Трећи, на пиринач. (Зашто?) Четврти, на доброћудног пса. Пети, на питомог бика. Шести, на усамљену вучицу. Седми, на бакалар (из Билбаоа). Осми, на крупну јагоду (није животиња, као што није ни пиринач). Девети, на симпатично прасенце. Десети, на власника трговачке радње (он може да буде животиња). И тако редом, све до 120.

Када је девојчица отишла са баком, када је наш ауто наставио свој пут, када се комитет повукао у тишини, када су девојке прекриле заставом ковчег, а остале девојке положиле цвеће, када су музичари престали да свирају, тада смо поново на завијутку пута срели погребна кола, али, сада без пратње. Видели смо само шофера и мртваца. Следили смо их до уласка у гробље. Ту возач и гробар спустише ковчег. Свеже ископане земље у алеји топола (да топола) чекала је, као семенку, чамов сандук. Ту је остао лекар Бригаде, у крају који чак није ни познавао, у земљи коју није познавао, где је дошао да понуди своје знање, где је радио, где је једног дана после ручка на свом језику запевао Интернационалу, којој је дао своју најбољу, прву и једину крв.

Избор и превод:
АЛБЕРТ АБИНУН

Раул Гонзалес ТУЊОН (Raúl González Tunón), 1905—1974, познати је аргентински песник, прозни и драмски писац. У песмама заступа напредне идеје због којих је хапшен. Био је борац у Шпанском грађанском рату.